

УДК 342. 731 (477)

Алла Шевчук

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКЕ ЖИТТЯ ЕТНІЧНИХ ГРУП УКРАЇНИ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ІНДУСТРІЇ

У статті розглянуто стан культурно-мистецького життя національних меншин України, їх потреби та розвиток. Проаналізовано основні проблеми збереження самобутності етнічних груп в умовах модернізації і глобалізації культурної галузі та визначена роль громадських організацій у процесі етнічного ренесансу.

Ключові слова: національні меншини, етнічна група, культурні традиції, етнокультура, самобутність, глобалізація, модернізація.

Shevchuk A. Cultural and art of ethnic groups of Ukraine is in the conditions of modernization nationally of cultural industry

The state of cultural and life of national minorities of Ukraine of their necessity and development are considered in the article. The basic problems of maintenance of originality of ethnic groups are analyzed in the conditions of modernization and globalization of cultural industry, and prominent role of public organizations in the process of ethnic renaissance.

Key words: national minorities, ethnic group, cultural traditions, culture of ethnic, originality, globalizations, modernization.

Шевчук А. Культурно-художественная жизнь этнических групп Украины в условиях модернизации национальной культурной индустрии

В данной статье рассматривается состояние культурно-художественной жизни национальных меньшинств Украины, их потребности и развитие. Проанализировано основные проблемы сохранения самобытности этнических групп в условиях модернизации и глобализации культурной отрасли, и выделена роль общественных организаций в процессе этнического ренессанса.

Ключевые слова: национальные меньшинства, этническая группа, культурные традиции, этнокультура, самобытность, глобализация, модернизация.

Нові реалії та потреби етнокультурного життя національних меншин

Української держави визначили вагомість проблем, пов’язаних з подальшим розвитком українського народу як багатоетнічного утворення.

Структурні інновації, що їх наразі ставить перед будь-яким етносом історія, зокрема глобалізація та модернізації, вимагають вирішення нових завдань. При цьому в нових моментах історичного розвитку слід знаходити такі рішення, таку стратегію цілеспрямованого засвоєння нових обставин, яка тільки б посилювала і розвивала етнопонаціональну свідомість. Сьогодні імператив етнопонаціональної свідомості можна тлумачити як принцип збереження історичної долі народу. Остання поряд з такими цінностями, як “національний дух” та “духовна культура народу”, є основною складовою національного менталітету будь-яких етнічних груп.

Необхідною умовою духовного розвитку українського суспільства, зростання його творчого потенціалу, утвердження толерантності в міжетнічних стосунках є збереження і підтримка етнокультурно різноманіття.

За роки незалежності в Україні створені політико-правові підвалини державної національної політики, яка будується на принципах рівності політичних, соціальних, культурних прав і свобод усіх громадян незалежно від їхнього походження, на підтримці розвитку національної свідомості і самоутвердження, захисту громадян України на рівних підставах. Йдеться про вивірену державну програму гармонізації міжнаціональних стосунків, захист прав національних меншин, задоволення їхніх культурно-просвітницьких, мовно-освітніх та інформаційних потреб [1].

Усвідомлюючи, що культура є одним із найбільших надбань будь-якої нації, що вона – сутність нашої національної індивідуальності, своєрідності національного світобачення й світосприйняття, в Україні розроблено і створено законодавство з питань збереження ідентичності і культурної самобутності національних меншин, що відповідає світовим стандартам.

Українське плюралістичне та демократичне суспільство має не тільки поважати етнічну, культурну, мовну та релігійну самобутність кожної особи, яка належить до національної меншини, але й створювати відповідні умови для виявлення, збереження та розвитку цієї самобутності, зокрема, в умовах глобалізації. Створення клімату терпимості та діалогу є необхідним для того, щоб культурне розмаїття стало джерелом та чинником не розколу, а збагачення кожного суспільства.

У наступні п’ятдесят років, за визначенням Е. Сміта, національні культури все ще відіграватимуть визначальну роль у забезпечен-

ні етнокультурного розмаїття планети. Та деякі норми, поняття, такі як “етнос”, “менталітет”, “етнічна і національна ідентичності”, “національний суверенітет”, “самобутність”, “незалежність”, “право на самовизначення” тощо корелюються сучасними умовами, вимагаючи переосмислення і зміни.

Нарешті світова спільнота прийшла до розуміння того, що асиміляція етносів, зникнення з ужитку їхніх культур та мов, які містять небачені й нечувані скарби, може призвести до інтелектуальної катастрофи людської цивілізації.

На початковому етапі формування незалежності України майже всі національно-культурні товариства зіткнулися з однаковими проблемами: відсутність приміщень і коштів для роботи, скептичне ставлення працівників владних структур до ініціатив і пропозицій. Об’єктивні труднощі зумовлювались недостатньою кількістю національних шкіл, підручників, браком вчителів, засобів масової інформації, книжкової продукції, і в першу чергу, скрутним матеріальним становищем.

Сьогодні мало що змінилося з початкового періоду – проблеми залишилися майже незмінними, насамперед, це брак приміщень, недостатнє фінансування, в більшості випадків допомагають спонсори, або добровільні внески людей, яким небайдуже збереження та розвиток культурно-мистецького життя національних меншин України.

Звичайно, якась підтримка потрібна спочатку – для відкриття будь-якого центру, присвяченого культурі національних меншин. Наприклад, це може бути фінансова допомога на відкриття кав’ярні національної кухні, чи певні податкові пільги. Така кав’ярня буде і місцем для творчих заходів, і місцем експозиції певних предметів, що належать до культури національних меншин.

Сьогодні в Україні існує безліч центрів, які ведуть роботу з вивчення культурного стану і рівня культурного забезпечення своєї етнокультурної групи. Вони організовують обмін досвідом між поколіннями з фольклору, національного ужиткового мистецтва, традиційними формами побуту, господарських занять.

Не абсолютизуючи значення міжнаціональних культурних центрів, можна стверджувати, що їхня діяльність покликана і може сприяти пом’якшенню наявних та надуманих національних протиріч. Саме вони можуть реально формувати нове мислення у сфері міжнаціональних відносин, яке означає повагу до соціально-культурної своєрідності кожної національності.

Аналіз їхньої діяльності дозволив з’ясувати перспективні напрями подальшої організації процесів, спрямованих на відродження

традиційних обрядів та свят у сучасних умовах культурного життя України. Серед них особливо треба виділити такі, як підготовка кадрів у галузі аматорської творчості, етнопедagogіки, методології етнографічних досліджень, музейних працівників та підвищення науково-методичної оснащеності тих, хто займається культурно-освітньою та дозвіллевою діяльністю серед різних верств населення.

Таким чином, робота, що здійснюється у співпраці з національно-культурними товариствами, сприяє, з одного боку, збереженню етнокультурного різноманіття регіонів, що історично склалися і є чинником її стійкого розвитку, а з іншого – формуванню загальногромадянської ідентичності, міжнаціональної співпраці, утвердженню толерантності, пошани до культур, традицій, звичаїв різних народів, а відтак, суспільній стабільності.

Піклуючись про збереження культурних традицій і надбань етносів, що проживають в Україні, держава всіляко сприяє відзначенню ними днів своєї національної культури, пам’ятних дат, релігійних та обрядових свят. Але образ цей часто демонструють у вигляді якихось фольклорних, далеких від сучасних культурних потреб колективів, цікавих хіба для чиновників, у яких складається враження, що все із нацпитаннями в Україні гаразд. Для молоді, насамперед, було б цікавим синтез фольклору з сучасним мистецтвом, це і музика, і хореографія, і декоративно-прикладне мистецтво, це і елементи сучасної модної індустрії. Звичайно, історичне минуле не повинно забуватись, але його проекція в сучасне – має знайти нішу в кожному з видів мистецтв.

Під час Днів національних культур, які ввійшли в традицію, кожне національно-культурне товариство дбає про показ кращих взірців народної творчості, обрядів, звичаїв, національні кухні. Фестивалі і концерти національних культур влаштовують й інші національно-культурні товариства.

З ініціативи Мінкультури були проведені міжнародні семінари з питань створення програми розвитку культурного партнерства державних установ і закладів культури з недержавними організаціями «Культура етносів України та української діаспори як складова української культури». У цих семінарах взяли участь керівники громадських організацій національних меншин із більшості регіонів України, працівники зацікавлених міністерств і відомств, представники управлінь культури облдержадміністрацій [2].

Не перший рік у школах різних міст України проходить вивчення мов національних меншин у місцях їх компактного проживання, як факультативу. Ці заняття можуть відвідувати не лише представники

етнічних груп, а й усі бажаючі. Організуються тематичні вечори, що присвячені національній культурі, релігії, мистецтву.

Сучасний стан розвитку мережі театральних-концертних організацій, культурно-просвітницьких установ національних меншин України характеризується завершенням організаційного формування всіх національно-культурних товариств, намаганням залучати не тільки державні ресурси, а й громадські можливості, відкривати нові неформальні організації і заклади.

Сьогодні функціонує значна кількість самодіяльних колективів, організуються постійні наукові та творчі обміни з історичною батьківщиною. Значна активізація роботи товариств посприяла створенню низки нових аматорських художніх колективів, проведенню як національних, так і поліетнічних культурно-мистецьких акцій, етнокультурологічних конференцій, фестивалів дитячої творчості тощо.

Вагомою підтримкою аматорських колективів, творчої молоді є проведення міжнародних і всеукраїнських фестивалів, конкурсів, які сприяють підвищенню майстерності та професійному зростанню колективів і окремих виконавців, а також їх навчанню та вихованню на кращих мистецьких традиціях. Міжнародні культурні зв'язки сприяють творчому розвитку молоді, трансформації у європейське та світове співтовариство.

Еволюціонуючи, традиції дають можливість кожній особі й цілому поколінню змінюватися відповідно до нових історичних реалій, зберігаючи тим самим єдність спільноти.

В умовах глобалізації та модернізації вкрай гостро постає питання вивчення, збереження та впровадження народних традицій, виховання дітей та молоді на кращих традиціях свого народу. Триває процес подальшого визначення нового статусу сучасного клубного закладу. Створюються інноваційні заклади культури, що в сучасних умовах здатні найоптимальніше задовольнити культурні потреби громадян інших національностей. Інноваційні клубні заклади – це і Палаци культури, народні доми, спеціалізовані клубні заклади (будинки фольклору, народної творчості, відпочинку і ремесел тощо). Такі моделі клубних закладів надають можливість скооперувати матеріальні, фінансові, кадрові ресурси, впроваджувати інноваційні форми роботи, розширювати сферу діяльності, в тому числі й міжнародні культурні зв'язки.

Особливого значення в умовах глобалізації набуває інформаційно-методичне забезпечення культурно-мистецької галузі. Створення при музеях електронних бібліотек-архівів, до бази даних яких увійшли б

рідкісні книги, періодика, архівні матеріали, інші раритети, що стосуються тематики національних меншин, значно полегшило б роботу з вивчення стану та розвитку культур етнічних груп України [3].

Сьогодні існує дві суперечливі тенденції розвитку цивілізації. З одного боку – створення глобальних структур та глобального уряду. І одночасно ми бачимо нарощування іншої протилежності, – сегментація світу. Тому що, якщо посилюється одна тенденція, то виникає одночасно суперечлива їй інша. І процес етнічного ренесансу етнічних спільнот свідчить про те, що етнос за умов глобалізації та модернізації не тільки не асимілюється, не тільки не втрачає своїх потенцій, а навпаки – він отримує певні додаткові імпульси для розвитку і збереження власної самотності.

Наведену характеристику культурно-творчого життя національних меншин на території України можна характеризувати як певні особливості. Вони випливають з внутрішньої логіки сутності становлення і розвитку етнокультур. Можна стверджувати, що в цих особливостях проявляються саме сутнісні характеристики розвитку культури національних меншин, які водночас відображають майбутні тенденції.

Література:

1. Закон України. Про національні меншини в Україні: Прийнятий 25 червня 1992 р. № 2494-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36. – 529 с.
2. Леонова А. О. Державна етнокультурна політика в сучасній Україні: Теорія і практика: [Монографія]. – К. : ДАКККіМ, 2005. – 275 с.
3. Дмитрів І. Скарби реліктового народу // Демократична Україна. – 2005. – 1 березня.